

**Zebiniso Abduganiyeva**

*O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti  
"Kutubxona-axborot faoliyati" kafedrası o'qituvchisi  
E-mail: [abduganiyeva1956@gmail.com](mailto:abduganiyeva1956@gmail.com)  
ORCID: 0009-0009-2370-7950*

## **KUTUBXONACHI VA FOYDALANUVCHI MULOQOTI**

**Annotatsiya.** *Ushbu maqolada kutubxonachi va foydalanuvchi o'rtasidagi muloqotning zamonaviy kutubxonachilikdagi o'rni, uning ahamiyati va samaradorligini ta'minlovchi omillar yoritilgan. Muloqotning pedagogik va psixologik jihatlarida asosida kutubxona xodimlari bilan foydalanuvchilar o'rtasidagi aloqaning sifatiga ta'sir etuvchi jihatlar ko'rib chiqilgan. Muallif kutubxonachining madaniyati, nutq madaniyati, kommunikativlik va mas'uliyatlilik kabi kasbiy fazilatlari foydalanuvchiga xizmat ko'rsatishdagi muvaffaqiyat omili ekanini ta'kidlaydi. Shuningdek, foydalanuvchilar bilan muloqotda amal qilinishi zarur bo'lgan asosiy qoidalar keltirilib, kutubxona xizmati sifati ko'p jihatdan kutubxonachi malakasi va yondashuviga bog'liqligi asoslab berilgan.*

**Kalit so'zlar:** *kutubxonachi, foydalanuvchi, muloqot, axborot almashuvi, xizmat ko'rsatish sifati, psixologik xususiyatlar, kasbiy madaniyat, muloyimlik, kutubxona xizmati, kommunikativlik.*

## **ОБЩЕНИЕ БИБЛИОТЕКАРЯ И ПОЛЬЗОВАТЕЛЯ**

**Аннотация.** *В данной статье освещаются роль и значение взаимодействия между библиотекарем и пользователем в современной библиотечной деятельности, а также факторы, обеспечивающие его эффективность. На основе педагогических и психологических аспектов общения рассматриваются особенности, влияющие на качество взаимодействия между сотрудниками библиотеки и пользователями. Автор подчёркивает, что такие профессиональные качества библиотекаря, как культура поведения, культура речи, коммуникабельность и ответственность, являются важными факторами успешного обслуживания пользователей. Кроме того, представлены основные правила, которых*

необходимо придерживаться при общении с пользователями, и обосновано, что качество библиотечного обслуживания во многом зависит от профессиональной компетентности и подхода библиотекаря.

**Ключевые слова:** библиотекарь, пользователь, общение, информационный обмен, качество обслуживания, психологические особенности, профессиональная культура, вежливость, библиотечное обслуживание, коммуникабельность.

## INTERACTION BETWEEN THE LIBRARIAN AND THE USER

**Abstract.** *This article examines the role and significance of interaction between librarians and users in modern librarianship, as well as the factors that ensure its effectiveness. Based on the pedagogical and psychological aspects of communication, the article considers the factors affecting the quality of interaction between library staff and users. The author emphasizes that such professional qualities of a librarian as personal culture, speech culture, communicative competence, and responsibility are important factors in successful user service. In addition, the article presents the main rules that should be followed when communicating with users and substantiates that the quality of library services largely depends on the librarian's professional competence and approach.*

**Keywords:** *librarian, user, communication, information exchange, service quality, psychological characteristics, professional culture, politeness, library services.*

Kutubxonachilar va foydalanuvchilar o'rtasidagi muloqot masalasi zamonaviy pedagogika va psixologiya nuqtayi nazaridan mamlakatimizda va xorijiy kutubxonashunoslikda ham faol o'rganilmoqda. Kutubxonaning muhim funksiyalaridan biri kutubxonachi va foydalanuvchilar o'rtasidagi bevosita muloqot bilan bog'liq bo'lib bugungi kunda ushbu funktsiya ayniqsa dolzarbdir. Kutubxonachining foydalanuvchi bilan dialogi xizmat ko'rsatish sifatining ko'rsatkichlaridan biri sifatida baholanadi va davlat buyurtmalarini bajarishda

kutubxonachining foydalanuvchi bilan muloqoti sifatini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Muloqot – bu ikki yoki undan ortiq odam o'rtasidagi o'zaro ta'sir jarayoni bo'lib, bunda axborot, harakatlar, hissiyotlar almashinuvi sodir bo'ladi. Psixologiyada muloqot odamlar o'rtasidagi bog'lanish sifatida ta'riflanadi, bunda psixologik aloqa paydo bo'lib, bu axborot almashish, o'zaro ta'sir, tushunishni o'z ichiga oladi [1]. Har bir muloqot ishtirokchisiga (kutubxonachi, foydalanuvchi, faqat maqsad (obyekt) sifatida emas, balki o'rganish, tushunish va o'zaro ta'sir uchun subyekt sifatida qaraladi. Kutubxonachining foydalanuvchi bilan muloqoti kutubxonashunoslik fanidagi asosiy masalalardan biri bo'lib, alohida o'rganishni talab qildi. Kutubxonachi bilan foydalanuvchi o'rtasidagi muloqotning samarali va foydali bo'lishi ko'p jihatdan kutubxonachilarga bog'liqdir. Foydalanuvchi bilan aloqa o'rnatishda muhim rolni kutubxona xodimlari tomonidan olingan teskari aloqa o'ynaydi, bu esa anketalar, so'rovlar, kutubxonaga yozilish jarayonidagi suhbatlar va shaxsiy ekskursiyalar orqali amalga oshirilishi mumkin. Ko'plab kutubxonashunoslar kutubxona xodimlarining foydalanuvchilarning psixologik xususiyatlarini bilishlarini kutubxonaning sifatli faoliyati uchun zarur deb hisoblaydilar, chunki bu konflikt holatlarining oldini olish yoki ularni muvaffaqiyatli bartaraf qilish imkonini beradi. Ma'lumki, kutubxonaga har xil madaniy darajaga ega foydalanuvchilar keladi. Har doim kutubxonachining madaniyati, uning etikaga rioya qilishi va xulq-atvori foydalanuvchiga ta'sir qiladi. Agar kutubxonachi o'zi yaxshi tarbiyalangan, yuqori professional sifatlarga ega, muloqotni yo'lga qo'ya oladigan, ishontirish qobiliyatiga ega, estetika, nutq madaniyati va yoqimli xulq-atvoriga ega bo'ladigan bo'lsa, kutubxonachi va foydalanuvchi o'rtasidagi aloqa, albatta, o'rnatiladi va muloqot faqat zavq berishi mumkin. Bizga yaxshi tanish etiketga oid prinsiplardan ba'zilari: muloyimlik, noziklik, ehtiyotkorlik, aniqlik, majburiyat va va'dalarga rioya qilish, vaqtida bajarish, ular kutubxona ishida muvaffaqiyatning tarkibiy qismlari hisoblanadi. “Muloyimlik bu – odob-axloq qoidalariga rioya qilish, tarbiya va hurmatni namoyon qilish bo'lib, ijobiy atmosfera yaratadi, bu yuqori madaniyatni va atrofdagilarga hurmatni anglatadi” [3, 256-b].

Agar kutubxonachi g'azablangan yoki norozilikni ifodalovchi yuz ifodasi bilan xizmat ko'rsatsa, bu foydalanuvchi bilan kutubxonachi o'rtasida noxush munosabatlarni yaratadi. Muloyimlik, kutubxonada foydalanuvchiga yordam berish va yordamni kutmagan holda ko'rsatish, kattalarga, bolalarga, kutubxonaga birinchi marta kelganlarga ko'proq e'tibor qaratish vaqti-vaqti bilan foydalanuvchilarga xizmat ko'rsatishning eng yaxshi shakli sifatida ko'rinadi. Kutubxonachining ishida shuningdek, aniqlik va majburiyatni bajarish juda muhimdir. Mas'uliyatli kutubxonachi har doim yordamga tayyor bo'ladi. Kutubxonachining foydalanuvchiga kitob tanlashda yordam berishi va unga foydali maslahatlar berishi, albatta, professional malakani talab qiladi. Foydalanuvchi bilan muloqotda kutubxonachilar quyidagi ba'zi bir qoidalarga amal qilishlari kerak:

1. Kutubxonachi kitobning mazmunini va kimlar uchun mo'ljallanganligini bilmasdan turib uni foydalanuvchiga tavsiya etishi mumkin emas.
2. Kutubxonachining maqsadi foydalanuvchiga maksimal darajada xizmat ko'rsatishdan iborat bo'lganligi uchun, o'z vazifasini doimo aniq belgilab olishi kerak.
3. Kutubxonachi foydalanuvchilarning qiziqishlarini maksimal darajada qondiradigan xizmat ko'rsatish usullari va shakllarini tanlashi kerak.
4. Kutubxonachilar foydalanuvchining shaxsiy-psixologik xususiyatlarini, foydalanuvchilar guruhlarining tavsifini, foydalanuvchilar auditoriyasini hisobga olishlari kerak [2].

Kutubxonachi foydalanuvchining axborotga, ma'lumotga, turli bilimlarga bo'lgan talabini tezda qondirishga majbur va hech qanday holatda o'z fikrini foydalanuvchiga majburan taqdim etmasligi kerak. Biroq, kutubxonachi ba'zan foydalanuvchiga kerakli ma'lumotni taqdim etish yoki bermaslikka haqli, hatto majbur. Bu yerda "Bolalarni ularning sog'lig'iga va rivojlanishiga zarar yetkazadigan axborotlardan himoya qilish to'g'risida"gi qonunning amaldagi qoidalarini inobatga olish zarur va birinchi bobning beshinchi moddasida bolalar orasida tarqatishga taqiq qo'yilgan axborot turlari keltirilgan. Muloqotda yagona

universal retsept mavjud bo'lmaganligi uchun kutubxonada har bir foydalanuvchiga individual yondashuv juda muhimdir. Har bir foydalanuvchi bilan muloqot qilish holatini mavjud sharoitlarga asoslanib ko'rib chiqish lozim. Bundan tashqari, kutubxona xizmatining sifati ijtimoiy holat, ish joyi, lavozimi, jinsi, yoshi va tashrif buyuruvchining tashqi ko'rinishidan qat'iy nazar bir xil bo'lishi kerakligini esda tutish zarur. Bugungi kunda kutubxona faoliyatining murakkablashishi va kutubxonaning ijtimoiy institut sifatidagi funksiyasining faollashuvi psixologik va pedagogik bilimlarga bo'lgan ehtiyojni kuchaytirmoqda. Kutubxona pedagogikasi va psixologiyasida nafaqat nazariy, balki amaliy bilimlarning katta to'plami mavjud bo'lib, ularni kutubxona faoliyatida qo'llash mumkin va zarur. Avvalo, bu kutubxonachi va foydalanuvchi o'rtasidagi o'zaro ta'sirning turli jihatlari bilan bog'liq. Kichik hududlarda joylashgan kutubxonalar foydalanuvchi bilan muloqot qilish, amalda individual yondashuvni amalga oshirish hukmron bo'ladi, bu esa mahalliy jamoada yashash xususiyatlari bilan bog'liqdir, chunki, bu yerda odamlar bir-birlarini yaxshi bilishadi va kutubxonaga nafaqat kitob olish uchun, balki oddiy suhbatlashish, kundalik mavzularda gaplashish va maslahat olish uchun ham kelishadi. Bunday kutubxonalarda kutubxonachilar bir vaqtning o'zida o'qituvchi, psixolog va psixoterapevt sifatida ham ishlaydi. Zamonaviy yutuqlar va metodikalar, kutubxonachilik muloqotini tashkil etishga oid tavsiyalarni bilish, bu o'zaro aloqani to'g'ri tashkil etishda yordam beradi. Psixologik va pedagogik metodikalar va usullarni bilish - bu yangi xizmat ko'rsatish darajasi va kasbga oid ishni mukammal bajarishdir. Masalan, kitob ko'rgazmalarini tashkil etishning yangi yondashuvlari, kitoblarni individual tavsiya qilishning turli usullaridan foydalanish, bunda foydalanuvchini oson va ko'ngilochar kitoblardan jiddiy, aqliy kuch sarflashni talab qiladigan kitoblarga yo'naltirish orqali amalga oshiriladi. Foydalanuvchiga muloqotning to'liq shakli zarur, ko'pincha aynan shunday so'rov bilan kutubxonachiga murojaat qilinadi. Ushbu vaziyatda "Sizning didingizga mos" so'zlari ishonch formulasini va o'quvchining adabiy-estetik didi, ma'lum bir qiymatlar doirasiga aloqadorligini anglatadi. Masalan, "Menga biror qiziqarli

kitobni tanlab bering” degan an’anaviy ibora – bu hamdardlik, individual suhbatga chaqiruvdir. Agar kutubxonachi foydalanuvchiga yangiliklar to‘plamini sukut saqlab taqdim etsa, bu harakatni hech bo‘lmaganda bir yoki bir nechta jumlar bilan izohlasa, bu jumlar doimiy kutubxona foydalanuvchisi tomonidan “Maxsus siz uchun tanlangan” deb talqin qilinishi mumkin. Bunday holda, hatto to‘plamda nima borligidan qat’iy nazar foydalanuvchi kutgan narsani olish ehtimoli yuqori bo‘ladi. Kutubxonachiga foydalanuvchi bilan muloqotda qanday muammolar yoki to‘siqlar yuzaga kelishi mumkin bo‘lib, ularni bartaraf etish va muloqotni maksimal darajada samarali qilish usullari ham mavjuddir. Muloqotdagi to‘siqlar “ijtimoiy holat, salbiy hissiyotlar, sog‘liq holati, psixologik himoya, o‘rnatilgan to‘siqlar va boshqalar bo‘lishi mumkin” [5, 36-b]. Bunday hollarda, kutubxonachi uchun kutubxona xizmatida nizolarni bartaraf etish sabablari va texnologiyalarini, kitoblarning psixoterapevtik imkoniyatlarini, shuningdek, individual suhbatda savollarni to‘g‘ri qo‘yish texnikasini bilish muhimdir. Kutubxonachining foydalanuvchi bilan muloqoti, odatda, bevosita aloqa orqali amalga oshiriladi va bu, xizmat ko‘rsatish jarayonining asosiy nuqtalarida namoyon bo‘ladi, masalan, ro‘yxatdan o‘tkazish, so‘rovni qabul qilish va berish, ma’lumot, hujjat yoki maslahat berish va boshqalar. Kutubxonachining guruh yoki auditoriya bilan muloqoti biroz boshqacha xarakterga ega. Kutubxonachi auditoriyaga ta’sir ko‘rsatadi, auditoriya esa o‘z ichida alohida shaxslar bo‘lsa ham, tadbir davomida yagona jamoa sifatida kutubxonachiga ta’sir ko‘rsatadi. Guruh bilan muloqotda kutubxonachiga ijtimoiy psixologik mexanizmlarni, masalan, taklif qilish, taqdim qilish, psixologik yuqtirish va boshqalarni qo‘llash kerak. Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, o‘quvchi nuqtayi nazaridan kutubxonachi bilan muloqotni qiyinlashtiradigan ba’zi xususiyatlar mavjud. Bu xususiyatlar orasida tashqi ko‘rinish (kiyim: “laqma”, “yomon, chiroyli emas”, “ko‘zga tashlanadigan”), soch turmashi (“sochlari tartibsiz”), ortiqcha kosmetik vositalardan foydalanish, ovoz (g‘azablangan, “Keskin”), qarash (tashvishli, “do‘stona emas”), mimika (g‘azablangan, “o‘pkali”) kabi holatlar

mavjud. Kutubxonachida mutaxassislikka oid ba'zi sifatlarining yo'qligi: ziyolilik, suhbatlashish qobiliyati (maslahat berish, qiziqish bildirish va hokazo), kutubxona fondini bilish kabilar muloqotni qiyinlashtiradigan omillardir. Foydalanuvchilarning fikriga ko'ra, kutubxonachining yaxshi tashqi ko'rinishi, do'stona va mehribon yuz ifodasi muloqotni osonlashtiradi. Kutubxonachining muhim shaxsiy sifatleri sifatida foydalanuvchilar uning kitoblarni yaxshi bilishini, bilimlilik, ishbilarmonlik va muloqot qobiliyatini qadrlashadi. Ko'plab kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, foydalanuvchilar kutubxonachining beparvoligini juda sezgirlik bilan qabul qilishadi. Birinchi taassurotlar bir-biriga bo'lgan munosabatlarni boshqaruvchi asosiy omil bo'lishi mumkin. Muloqotdagi qiyinchiliklar, o'z navbatida, nizolarga olib kelishi mumkin. Boshqa to'siqlar guruhi muloqotni tashkil qilishdagi qiyinchiliklar bilan bog'liq. Ko'pincha kutubxonachilar, agar ular foydalanuvchi bilan gaplashayotganda avtoritar ohangda gapirsalar, ko'proq obro'ga ega bo'lishlarini o'ylashadi. Ammo kutubxonachining kibrililigi va yuqoriga qarab gapirish uslubi ko'pincha foydalanuvchida rad etish va bunday muloqot uslubini buzishga bo'lgan istakni keltirib chiqaradi. Ko'pincha kibrilik orqasida ma'lumot yetishmasligi, malakasizlik yoki foydalanuvchidan qo'rqish yotadi. Uchinchi to'siq guruhi esa murojaat qilish shaklini tanlash bilan bog'liq. Eng yaxshi murojaat shakli, ehtimol, foydalanuvchining ism-sharifidir. Ba'zi holatlarda, hatto bolaga ham "siz" deb murojaat qilish maqbul bo'lishi mumkin. Kutubxonada turli xil pullik xizmatlar joriy qilinishi bilan yangi nizolar sabablari paydo bo'ladi. Masalan, bolalar yoki o'smirlar kutubxona xodimidan ijtimoiy tarmoqlarga kirishga ruxsat so'raganda, kompyuterda faqat ruxsat etilgan internet manbalariga kirishga imkon beruvchi censor o'rnatilgan bo'lsa kutubxonachi o'quvchiga muloyim, lekin qat'iy ravishda, kutubxonachining davlat qonunlarini buzishga haqi yo'qligini tushuntirishi zarur. Kutubxonachi har qanday tashkiliy yoki kasbiy xatoliklar shaxslararo munosabatlarga aylanishi mumkinligini yodda tutishi kerak. Shuning uchun, yuzaga kelgan muammolarni hal qilishda taktikani saqlash juda muhim, shunda kutubxonachi va foydalanuvchi o'rtasidagi nizolarga aylanishiga yo'l qo'yilmaydi.

Nizo kelib chiqqan holatlarda, foydalanuvchining hovurini tushirish uchun imkoniyat yaratish kerak. O'quvchining hovuri bosilgach, uning nuqtayi nazarini tushunishga harakat qilib, birgalikda kelishuvni topish kerak. Agar o'quvchi nohaq bo'lsa, uning sharafigini saqlashga imkon berish muhimdir, chunki bu uni yanada tasalli beradi va hissiy holatini yaxshilashga yordam beradi. Shuningdek, kutubxonachi o'zining do'stona munosabatini va nizoni bartaraf etish istagini ko'rsatishi, o'zining qadr-qimmatini saqlab, foydalanuvchi bilan tenglashgan holda muloqot qilishi kerak. Kompromissga borishdan qo'rqmaslik, kerak bo'lsa, uzr so'rash zarur. Agar foydalanuvchi haq bo'lsa, xatolikni iloji boricha tezda tuzatish kerak, chunki kechikish vaziyatni yanada murakkablashtirishi mumkin. Agar xatolikni darhol tuzatish qiyin bo'lsa, o'quvchidan uning shikoyatlarini aniqroq bayon qilishni so'rash kerak. Yaxshi natijaga erishish uchun o'quvchiga muammoni hal qilish uchun aniq maqsadlarni belgilashni taklif qilish zarur. Kutubxonachining muhim shaxsiy sifatlaridan biri har qanday vaziyatda o'zini boshqarish va xatti-harakatlarini nazorat qilishdir. Asabiylik va yomon kayfiyat kutubxonachining o'ziga qarshi bo'lib foydalanuvchilar bilan muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Endi muloqot vositalariga to'xtalib o'taylik. Tadqiqotchilar muloqot vositalarini quyidagi toifalarga ajratadilar: til, imo-ishora, predmetlar va simvollik. Bularning barchasi kutubxonada muloqot qilishda ham qo'llaniladi. Asosiy muloqot vositasi, albatta, tildir. Psixolog V.Levining ta'kidlashicha, odamning deyarli 100 foiz vaqti nutq bilan bog'liq: 45 foizida biz tinglaymiz; 30 foizida biz ovozli ravishda gaplashamiz; 15 foizida biz o'qiymiz; 10 foizida biz yozamiz. Demak, kutubxonachi va foydalanuvchi o'rtasidagi muloqot asosan so'z orqali amalga oshadi. Biroq, imo-ishora, tabassum, ko'z ifodasi va mimika ham muhim ahamiyatga ega. Kutubxonada muloqotning predmetli vositalari ham mavjud. Ular orasida birinchi navbatda – kitoblar, shuningdek, ko'rgazmalar, bibliografik nashrlar, ma'lumotlar ro'yxatlari va boshqalar kiradi. Kutubxona muloqotida shuningdek, kodli va simvolik vositalar ham mavjud bo'lib, ularga turli grafikalar, sxemalar, ba'zi ko'rsatkichlar, xaritalar, shartli belgilar kiradi. Boshqa barcha muloqot turlarida bo'lgani kabi,

kutubxonadagi muloqotda ham hissiyotlar katta ahamiyatga ega. “Insonning hissiyotlari uning chuqur psixofiziologik xususiyatlari bilan belgilangan bo‘lib, ular biologik asosga ega. Ammo hissiy jarayonlar o‘z-o‘zini boshqarish mumkinligi ma’lum. Hissiyotlarning asosiy vazifalaridan biri, ular atrofdagi haqiqatni idrok etishga yordam beradi” [4, 116-b]. Ushbu axborot muloqot jarayoniga, shu jumladan kutubxonada muloqot qilishga katta ta’sir ko‘rsatadi. Kutubxonachi, ayniqsa, o‘smirlar bilan ishlaganda, kutubxona muloqoti alohida xususiyatlarga ega. O‘smirlar va yoshlar auditoriyasi bilan muloqot qilishda ularning yoshga xos psixologik xususiyatlarini (introvertlik, mustaqil qaror qabul qilishga qattiq intilish, mustaqillik hissi, injiqlik, hokimiyatni tan olishni xohlamaslik va boshqalar) hisobga olish zarur. Shuningdek, ularning hayotidagi muhim masalalar (ta’lim, axloqiy rivojlanish, kasb tanlash, birinchi sevgi va boshqalar) ham e’tiborga olinishi kerak. Kutubxonachining bu foydalanuvchilarga ta’siri ijtimoiylashtiruvchi xarakterga ega bo‘lib, ularning hayotiy yo‘lini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi bilan kutubxonalarda yangi muloqot vositasi paydo bo‘ldi. Internet tufayli kutubxonalar yangi foydalanuvchilar kategoriyasiga ega bo‘ldi – virtual foydalanuvchilar, ya’ni kutubxonaga kelmasdan uning xizmatlaridan foydalanadiganlar. Bugungi kunda o‘quvchilarimiz uchun elektron hujjatlarni etkazib berish, virtual ma’lumot xizmatlari, Internet resurslariga virtual yo‘riqnomalar, onlayn ma’lumotlar bazalariga va elektron kataloglarga kirish, tematik veb-loyihalar, elektron kutubxonalar, o‘quvchilarning maxsus foydalanuvchi guruhlari uchun axborot xabarnomalarini yuborish, virtual kitob ko‘rgazmalari va adabiyotlarni ko‘rib chiqish kabi xizmatlar keng tarqalgan. Yuqorida aytib o‘tilganidek, kutubxona o‘zining elektron xizmatlari va resurslarini rivojlantirib, foydalanuvchilari bilan virtual muloqotning yangi shakllarini yaratmoqda. Masalan, kutubxonada foydalanuvchilar uchun yaratilgan elektron ko‘rgazmalar va o‘quvchilarning ijodiy ishlarini namoyish etish imkoni, shuningdek, yangi kitoblar va materiallarning taqdimoti, kutubxona xizmatlarini yanada samarali va interaktiv qilish imkonini beradi. Kutubxona tomonidan

tayyorlanadigan elektron ko'rgazmalar, jumladan, yangi yo'nalishlar, "Internet-texnologiyalar yordamida kutubxonalar" bo'yicha elektron ko'rgazmalar va mutaxassislar uchun "G'oya" kabi loyihalar nafaqat kutubxonaning ma'lumotlarni taqdim etish tizimini kengaytiradi, balki foydalanuvchilarni kutubxona bilan yanada yaqinlashtiradi. Bundan tashqari, onlayn xizmatlar, masalan, kitoblarni onlayn uzaytirish yoki elektron katalogdan foydalanish, kutubxona foydalanuvchilarining xizmatlardan yanada qulay foydalanishini ta'minlaydi. Ayniqsa, yangi avlod, ya'ni bolalar va yoshlarning zamonaviy texnologiyalarni faol ishlatishlari kutubxonachilarga yangi imkoniyatlar ochadi. Virtual kutubxona xizmatlari, masalan, Skype orqali muloqot, axborot xabarnomalarini tarqatish, virtual ko'rgazmalar tashkil etish va boshqa ko'plab interaktiv xizmatlar kutubxona va uning foydalanuvchilari orasidagi aloqani yanada kuchaytiradi. Internet orqali kutubxonaga murojaat qiladigan foydalanuvchilarning soni oshib boradi, chunki yoshlar va bolalar virtual muloqotga o'rgangan. Bundan tashqari, kutubxonachining har bir foydalanuvchi bilan to'g'ri va shaxsiy yondashuvi, shuningdek, kutubxonaning obro'sini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

### ***Foydalanilgan adabiyotlar***

1. Mirziyoyev Sh. *Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. 3-nashri.* – Toshkent: O'zbekiston, 2022. – 440 b.
2. *O'zbekiston pedagogikasi antologiyasi.* – Toshkent: O'qituvchi, 1995. – 464 b.
3. Ibrohimov A. va boshqalar. *Vatan tuyg'usi.* – Toshkent: O'zbekiston, 1996. – 396 b.
4. Ibrohimov A. *Ruhiy oziq mahzani.* – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2012. – 428 b.
5. Ibrohimov A. *Yorug'lug'.* – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti, 2006. – 376 b.